

Korte mededelingen

Hymenoptera-inventarisatie bij Ouddorp (Goeree) door twee NEV-secties

Op 11 juli 2015 werd inventarisatie-excursie gehouden van twee secties van de Nederlandse Entomologische Vereniging (NEV) op Goeree, Zuid-Holland: de Mierenwerkgroep en de sectie Hymenoptera. De opkomst was goed met 21 personen (figuur 1). Er werden drie terreinen bezocht: Westduinen, Preekhilpolder en Springertduinen. Het doel van de excursie was natuurlijk primair om de wespen-, bijen- en mierenfauna van het gebied in kaart te brengen, maar óók om de leden van secties met elkaar in contact te brengen en van elkaar te kunnen leren.

De inventarisatieresultaten zijn reeds gepubliceerd door Courbois *et al.* (2015) en Van der Spek *et al.* (2016) in de tijdschriften van de twee secties. Hier volgt nog een kort verslag van de excursie, mogelijk ter inspiratie voor andere secties om af en toe ook eens aansluiting met elkaar te zoeken.

Vondsten

Tijdens de excursie werden in totaal 83 soorten gevonden. Het ging om 42 bijensoorten (Apidae s.l.), 12 graafwespsoorten (Crabronidae), 8 spinnendodersoorten (Pompilidae), 3 plooiwespsoorten (Vespidae), 2 goudwespsoorten (Chrysididae) en 16 mierensoorten (Formicidae).

Er werden verscheidene nieuwe soorten voor Goeree gevonden. Het gaat ten eerste om acht bijensoorten: *Andrena denticulata* (Kirby), die verder uit het kustgebied alleen van Voorne bekend is; *Andrena dorsata* (Kirby), waarvan de vondst aansluit op de bekende verspreiding in Zeeland; *Colletes similis* Schenck,

1. Excursiegangers van de Mierenwerkgroep en de sectie Hymenoptera in de Westduinen op Goeree. Foto: Marlies van Santen

1. Participants of two sections of the Netherlands Entomological Society – the 'ant working group' and the section Hymenoptera – in the Westduinen on Goeree (province of Zuid-Holland).

die nieuw is voor het Deltagebied en juist een binding met het rivierengebied lijkt te hebben; *Hylaeus annularis* (Kirby), waarvan bijna alle andere waarneming uit met name het noordelijk deel van het Renodunaal district komen; *Lasioglossum brevicorne* (Schenck) en *Lasioglossum pauxillum* (Schenck), waarvan de vondsten passen binnen de verspreiding in Nederland; *Osmia leaiana* (Kirby), een soort met sterke negatieve trend die zo hier en daar nog een 'eilandje' bezet; en *Sphex puncticeps* Thomson, een

vrij algemene soort die door onderbevolking van Goeree gemist zal zijn. Opvallend was bovendien nog de vondst van *Coelioxys conoidea* (Illiger) (figuur 2). Deze bij staat als ernstig bedreigd op de rode lijst en tijdens de excursie kon gelukkig nog worden aangetoond dat ze nog steeds op Goeree voorkomt. Tegenwoordig is deze *Coelioxys* een duinsoort, hetgeen niet verwonderlijk is omdat ook *Megachile maritima* (Kirby), de waard van deze koekoeksbij, vrijwel alleen hier nog voorkomt.

2. *Coelioxys conoidea*. Foto: Wanda Floor-Zwart

3. *Stenamme debile*. Foto: Tim Faasen

Ook twee van de elf gevonden graafwespsoorten waren nog niet bekend van Goeree: *Cerceris rybyensis* (Linnaeus) en *Miscophus ater* Lapeletier. Beide soorten zijn algemeen in de duinen, en het komt vooral door onderbemonstering dat ze nog niet van het eiland waren gemeld.

Ten slotte waren er vier mierensoorten die niet eerder op Goeree waren gevangen: *Lasius sabularum* (Bondroit), *Temnothorax albipennis* (Curtis), *Temnothorax nylanderi* (Förster) en *Stenammas debile* (Förster) (figuur 3). *Lasius sabularum* is zeldzaam in ons land en wordt weinig gevonden, de soort was zelfs nog niet bekend uit Zuid-Holland. *Temnothorax albipennis* komt in ons land alleen in de duinen voor en is waarschijnlijk nergens in de wereld zo algemeen als in ons land. *Temnothorax nylanderi* en *S. debile* zijn algemene strooiselbewoners op de hogere zandgronden, maar ze zijn zeldzaam in de duinen.

Kortom

De excursie heeft een mooi aantal soorten opgeleverd, waaronder natuurlijk vele min of meer typische duinsoorten. Met veertien nieuwe soorten voor Goeree

was de excursie ook faunistisch gezien zeer nuttig. Het was prettig kennismaken tussen de mensen van beide secties die elkaar lang niet allemaal kenden. Enkele personen zijn inmiddels lid van beide secties. Bovendien is het gezamenlijk organiseren van een activiteit ook praktisch: de taken (gebiedselectie, vergunningaanvraag, voorbereiding, aankondigingen) kunnen verdeeld worden en meer mensen kunnen profiteren van de verkregen verzamelvergunningen. Ook voor minder voor de hand liggende sectiecombinaties, en ook met de NEV-afdelingen, zijn er onzes inziens mogelijkheden om gezamenlijke inventarisatie-, determinatie- of studiedagen te houden, waarbij geprofiteerd kan worden van elkaars expertise. We kunnen dergelijke gecombineerde activiteiten van harte aanbevelen!

Literatuur

- Courbois M, Holstege N & Noordijk J 2015. De mieren van Goeree (Ouddorp), verslag van de excursie op 11 juli 2015. Forum Formicidarum 16(3): 6-11.
- Van der Spek E, Goudsmits K, Jeucken B, Kos M, Kuijken P, Megens P, Schreven S, Deschepper C & Smit J 2016. Verslag excursie Goeree 11 juli 2015. HymenoVaria 12: 4-7.

Summary

Inventory of Hymenoptera on Goeree (Ouddorp) by two sections of the Netherlands Entomological Society

On 11 July 2015, the members of two sections of the Netherlands Entomological Society – the 'ant working group' and the section Hymenoptera – surveyed the wasps, bees and ants in three terrains on Goeree (province of Zuid-Holland): Westduinen, Preekhilpolder en Springertduinen. They found 42 species of bees (Apidae s.l.), 12 species of digger wasps (Crabronidae), 8 species of spider wasps (Pompilidae), 3 species of vespid wasps (Vespidae), 2 species of cuckoo wasp (Chrysididae) and 16 species of ants (Formicidae). Fourteen of these were previously unrecorded for Goeree.

Jinze Noordijk

EIS Kenniscentrum Insecten
Postbus 9517
2300 RA Leiden
jinze.noordijk@naturalis.nl

Erik van der Spek

Wilhelminalaan 67
1791 AM Den Burg

Import van de zwarte reuzenmier (Hymenoptera: Formicidae: *Camponotus vagus*) met wijnstokken

De zwarte reuzenmier, *Camponotus vagus* (Scopoli) (figuur 1), komt in Europa tamelijk wijd verspreid voor, van Zuid-Europa tot in Zweden en Finland, en van Frankrijk tot de Kaukasus. In Nederland waren aanvankelijk geen natuurlijke vindplaatsen bekend. Wel zijn er bewuste introducties geweest in de duinen, met een standvastige nest voor flink wat jaren in de Kennemerduinen (Boer & De Gruyter 1999), en er zijn enkele gevallen van aantoonbare versleping met hout (Van Loon 2004, Boer & Vierbergen 2008). Ook in België is de soort aantoonbaar ingevoerd (Dekoninck & Pauly 2002). In 2004 werd door Michiel Hemminga een nieuw nest ontdekt in een spoorbiel op het station van Schin-op-Geul; de aanwezigheid van de soort aldaar is mogelijk wel het gevolg van een natuurlijke vestiging (Mabelis 2007). In 2014 bleken hier zelfs twee nesten te zijn (Noordijk et al. 2014).

Zwarte reuzenmier in Monster

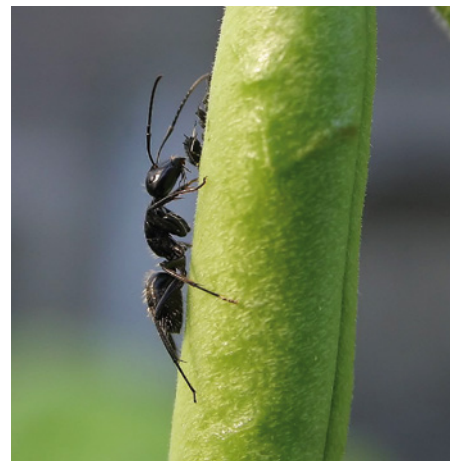
Een jaar of 7-8 geleden trof Gerard van Zijl (+), gepensioneerd tuinder in Monster (Zuid-Holland), in het kasbedrijf waar hij gewerkt had en nog steeds een plekje had om zelf groenten en druiven te ver-

bouwen, een aantal grote zwarte mieren aan die daar rondliepen. Later trof hij ze ook buiten de kas aan en samen met de derde auteur ontdekte hij dat ze zich hadden gevestigd in een oude spoorbiel, die daar lag en die afgedekt was met een stapel oude kasramen (figuur 2). Het vermoeden bestond dat het om de zwarte reuzenmier ging en na inschakeling van de eerste en tweede auteur kon dat bevestigd worden (zie ook Van Loon & Verschoor 2014).

Oude wijnstokken

In het bedrijf in Monster worden gerooide wijnstokken weer opgepot en er wordt een jonge wijnplant bij geplant (figuur 3). De ranken hebben meteen houvast aan de oude onderstam en soms lopen de onderstammen zelf ook nog weer uit. Als decoratieve plant vinden deze combinaties weer hun weg naar tuinen en terrassen.

Zwarte reuzenmieren nestelen bij voorkeur in dood hout en blijkbaar zijn de oude, knoestige en deels vermolmende wijnstokken ook in trek als nestgelegenheid. Naar alle waarschijnlijkheid is een nest, inclusief de koningin, met

1. Zwarte reuzenmier met bonenluizen op een sperzieboon in Monster. Foto: Jinze Noordijk

1. *Camponotus vagus* with *Aphis fabae* on a butter bean in Monster (province of Zuid-Holland).

een wijnstok uit Frankrijk in Monster terechtgekomen. Toen de werksters na verloop van tijd buiten de oude spoorbiel ontdekten en in orde bevonden, hebben ze het volk daarheen verplaatst. De reuzenmieren voelden zich goed thuis op hun nieuwe plek en maken onder andere dankbaar gebruik van nectar van pioenrozen en de honingdauw die de zwarte bonenluis (*Aphis fabae* Scopoli)